

CERAMICĂ DIN SECOLELE III—IV DESCOPERITĂ LA CIUMEȘTI, JUD. SATU MARE

Una dintre informațiile prețioase câștigate în urma cercetării necropolei celtice¹ și așezării contemporane² de la Ciumești, comuna Sanislău, jud. Satu Mare, a fost și aceea privind existența unei locuiri succesive în timp a zonei, începând chiar cu epoca neolitică. Pe firul acestei continuități, aproape neîntreruptă, se înscriu și nivelurile sesizate în zona necropolei celtice (punctul C.A.P. *Grajduri*) plasate de autorii săpăturilor în secolul al III-lea, respectiv veacurile V—VI³.

Provenind din zona amintitei necropole, fără a se preciza însă cu suficientă claritate contextul în care a fost descoperită, se păstrează la Muzeul din Baia Mare o categorie aparte de ceramică⁴, distingându-se net de cea a epocilor anterioare. Sigur, ea nu poate fi pusă în legătură decât cu nivelurile târzii, clar sesizate în contextul stratigrafiei din zonă. Ni se indică, suprapunând nivelul corespunzător necropolei celtice, „... o depunere nisipoasă cenușiu deschis, uneori vineție, groasă între 0,20—0,35 m care aparține unei locuiri sporadice (gropi, vetre, semibordei parțial distrus) din secolul al III-lea e.n.”⁵. Acest nivel, pe o porțiune, este suprapus de o „... depunere redusă ce corespunde veacurilor V—VI e.n. ... Nivelul secolelor V—VI, este mai intens colorat, datorită unui pământ granulos cu un procentaj mai mic de nisip”⁶. Din acest ultim nivel, urmînd depunerea actuală, a fost surprins doar conturul unui bordci⁷. Pe unele porțiuni nivelul din secolul al III-lea e.n. este separat de cel corespunzător necropolei celtice prin lentile de nisip steril, constatîndu-se, totodată, că cele două niveluri de locuire apar doar pe porțiunea mai înaltă a dunei, necropola celtică fiind mult mai întinsă.

Considerăm că valoarea informativă a acestei ceramici nu trebuie subestimată, perioada pe care o reprezintă fiind mai puțin cunoscută în zonă, ne-am propus prin articolul de față analiza ei aprofundată. De asemenea, am dori ca demersul nostru să constituie un îndemn spre cercetări viitoare mai ales că, datorită unei informații amabile, aflăm că ceramică asemănătoare a fost recoltată și în alte puncte, în urma unor cercetări de suprafață⁸.

¹ V. Zirra, *Un cimitir celtic în nord-vestul României. Ciumești (I)*, Baia Mare, 1967. Mulțumim pe această cale conducătorului săpăturilor, dr. V. Zirra, pentru îngăduința de a ne lăsa să analizăm materialul în discuție.

² Idem, în *StCom*, Satu Mare, IV, 1980, p. 39—84.

³ V. Zirra, *Un cimitir celtic în nord-vestul României. Ciumești (I)*, Baia Mare, 1967, p. 6, fig. 3; prezentîndu-se stratigrafia orizontală a aceleiași zone (idem, p. 5, fig. 2), sînt amintite și „vestigii din secolul IV e.n.”.

⁴ Sub numerele de inventar: 676, 677, 678, 679, 681, 682, 683, 685, 686.

⁵ V. Zirra, *op. cit.*, p. 7.

⁶ Idem, *op. cit.*, p. 6, fig. 3.

⁷ Idem, *op. cit.*, p. 6—7.

⁸ Mulțumim pentru informație prof. I. Nămeti.

Criteriile principale pe care le-am folosit în analiza noastră au fost cel al tehnicii de lucru și al pastei din care ceramica a fost confecționată. Ea se prezintă astfel:

I. Ceramica lucrată la roată, prezentă în cantitatea cea mai mare.

1. Confecționată din pastă fină.

A. Pastă cenușie, deosebit de fină, fără a se distinge în componența ei alte ingrediente. Fragmentele aparținând acestei variante, cel mai bine reprezentată (pl. I, 1, 2, 3; II, 2, 3; III, 1, 2, 3; IV, 1; V, 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8; VI, 1, 2, 3), sînt acoperite, în cele mai multe cazuri, cu o angobă plumburie, cenușiu-negricioasă uneori. La fragmentele cu o grosime mai mare miezul cenușiu închis se află între două foițe cenușiu deschis sau gălbui. Au fost reconstituite parțial cîteva vase mari de provizii (chiupuri) (pl. I, 1, 2, 3; II, 1; III, 1, 2) și oale (pl. II, 2, 3). Două fragmente ne sugerează două variante de străchini (pl. V, 8; VIII, 1). O mențiune aparte merită fragmentele păstrate dintr-un vas mare amforoidal (pl. IV, 1).

B. Pastă fină roșu-cărămiziu. În exterior, uneori și pe fața interioară, fragmentele acestei variante sînt acoperite cu o angobă cenușie (pl. III, 4; V, 3). În unele cazuri, între două straturi cărămizii se află un miez îngust, cenușiu. Amintim un fragment din buza răsfrîntă orizontal a unui chiup (pl. III, 4).

C. Miezul ars la cenușiu închis este încadrat între două foițe roșii-cărămizii. În cîteva cazuri s-a păstrat o frumoasă angobă portocalie (pl. VII, 1, 5). Există cîteva funduri de oale (pl. VI, 3, 5), un fragment din peretele unei oale (pl. VII, 3). Mai semnificative sînt fragmentele păstrate dintr-un castron (pl. VII, 5) și o farfurie (pl. VII, 1).

D. Pastă roșu-cărămiziu. O atenție aparte merită un castron foarte bine păstrat (pl. VI, 1). Varianta mai este reprezentată prin buza răsfrîntă orizontal a unui chiup (pl. II, 1), partea superioară a unei oale (pl. VI, 2), fragmentul unui castron (pl. VII, 2). Practic, stabilirea acestor variante comportă un grad de relativitate, acel miez cenușiu apărînd, poate, ca o deficiență a procesului de ardere.

2. Confecționată din pastă zgrunțuroasă.

A. Cu pastă în care este folosit ca degresant nisipul, pietricele, arsă redusă, la cenușiu, brun închis. S-au păstrat funduri de vase (pl. IX, 3, 5), un fragment din corpul și fundul unui vas mare (pl. IX, 1). Unul dintre fragmente este ornamentat, prin incizie, cu o bandă de linii în val (pl. VIII, 8).

B. Cu pasta ceva mai omogenă, conținînd nisip, arsă oxidant, de culoare cărămizie. Frecvent, apar pe aceste fragmente urme de ardere secundară (pl. VIII, 4, 5, 6, 7). Fragmentele atipice păstrate sugerează vase de mari dimensiuni, cu pereții groși.

II. Ceramica lucrată cu mîna; pasta este zgrunțuroasă, conținînd cioburi pisate și pietricele. Arderea nu este uniformă, culoarea variînd: cenușiu închis, brun-gălbui îndeosebi. A fost posibilă reconstituirea parțială a două variante de oală: prima, cu gîtul îngustat și mult evazat spre exterior (pl. X, 1) și a doua, cu pîntecele bombat și gîtul scurt, aproape vertical, buza ușor rotunjită (pl. IX, 2, 4, 7). Mai bine păstrat este un capac cu suprafața aproape orizontală, avînd marginea ușor fațetată și un buton rotund drept apucătoare (pl. X, 4).

Ținînd cont de categoriile și variantele stabilite, se impun cîteva precizări.

⁹ S. Dumitrașcu, T. Bader, *Așezarea dacilor liberi de la Medieșul Aurit, (I)*, [Satu Mare], 1967, p. 32—35 idem, în *ActaMN*, IV, 1967, p. 113—114.

¹⁰ S. Dumitrașcu, în *Apulum*, X, 1972, p. 674.

¹¹ Gh. Lazin, în *StCom*, Satu Mare, IV, 1980, p. 138.

În relativă apropiere, la Medieșul Aurit (jud. Satu Mare), atât în zona cuptoarelor de olărie⁹, cât și în locuința cercetată¹⁰ și la Satu Mare¹¹, unde au fost cercetate câteva cuptoare de olărie, situația este identică. Toate complexele amintite sînt dateate în secolele III—IV.

Ceramica cenușie fină, lucrată la roată, de mai veche tradiție Latène, cunoaște o largă răspîndire în perioada secolelor IV—V, contribuind la aceasta și mediul provincial roman¹². O caracteristică a aceluiași mediu pare să o constituie și ceramica zgrunțuroasă lucrată la roată care, cum se crede, apare în Dacia romană pe la începutul secolului al II-lea e.n.¹³. Alături de ceramica cenușie ea apare frecvent în așezările și necropolele daco-romane, dar și în așezările dacilor din afara provinciei, inclusiv în perioada postromană. Merită amintit că la geto-dacii din Muntenia, contemporani Daciei romane, principalele categorii ale ceramicii lucrată la roată sînt tocmai ceramica cenușie fină și cea zgrunțuroasă de aspect provincial¹⁴.

Deși în așezările și necropolele culturii Sintana de Mureș-Cerneahov cercetate pe teritoriul țării noastre sînt prezente categoriile ceramice amintite de noi, diferențele în ce privește formele de vase prezente, în comparație cu așezările dacilor liberi din V și N—V României, ni se par evidente.

Ceramica fină roșie-cărămizie, lucrată la roată, este prezentă în așezările dacilor liberi ca import din provincie, uneori însă bănuindu-se o producție locală¹⁵. În ce privește perioada postromană, ni se pare firesc ca prezența ei să fie explicată ca o producție locală, desfășurată în continuarea tradiției provincial-romane. La Ciumești este ilustrată uneori preferința pentru ceramica cenușie (unei buze de oală, din pastă cărămizie, i se imprimă în exterior o angobă cenușie, pl. III, 4), cel mai bine reprezentată de altfel, dar aceleași forme sînt produse și din pastă cărămizie (buza unui chiup, din pastă cărămizie, este identică fragmentelor aparținînd unor vase de același tip, cenușii).

La fel ca la Medieșul Aurit, mai frecvent par să fie și la Ciumești vasele mari, oscilînd în jurul citorva forme: chiupuri, oale (diferențierea clară a acestora nu este posibilă datorită stării lor fragmentare), un vas amforoidal. Chiupul cu buza țesută orizontal și împinsă împreună cu întreaga parte superioară a vasului spre interior (pl. I, 2; II, 1; III, 4) este frecvent întîlnit în ceramica Daciei romane, dar și în așezările daco-romane sau ale dacilor liberi. Se crede că forma apare în mediul provincial-roman¹⁶ sau chiar că ar continua o veche formă dacică¹⁷. Pentru chiupul cu buza răsfrîntă orizontal în afară, cu o secțiune aproape dreptunghiulară, analogii există la Medieșul Aurit¹⁸, în așezarea dacică din secolul al IV-lea e.n. de la Arad-Ceala¹⁹ sau chiar la dacii liberi din Muntenia, în cadrul complexelor Militari-Chilia²⁰. Vasul mare, cu buza rotunjită și o nervură pe git, nu

¹² M. Macrea, în *IstRom*, I, 1960, p. 674.

¹³ Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976, p. 84. La Stolniceni (*Buridava*) există ceramică zgrunțuroasă, lucrată la roată, încă din secolul al II-lea î.e.n. (cf. D. Berciu, *Buridava dacică*, București, 1981, p. 26).

¹⁴ Gh. Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984, p. 34.

¹⁵ S. Dumitrașcu, în *Ziridava*, XI, 1979, p. 210.

¹⁶ D. Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*, București, 1966, p. 66.

¹⁷ I. Berciu, în *Apulum*, V, 1965, p. 597—613.

¹⁸ S. Dumitrașcu, T. Bader, *Așezarea dacilor liberi de la Medieșul Aurit (I)*, [Satu Mare], 1967, pl. VIII, IX.

¹⁹ I. H. Crișan, în *Apulum*, VII, 1, 1968, p. 244, fig. 1,3.

²⁰ De exemplu, în necropola de la Mătăsaru, un vas-urnă din pastă cenușie și cu decor lustruit (cf. Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 135, pl. XIV, 1).

și găsește analogii în așezările amintite mai sus. Forme asemănătoare nu lipsesc din repertoriul ceramicii romane²¹, dar s-ar putea ca asemănarea cu un vas descoeprit într-o așezare celtică tîrzie din *Pannonia* să nu fie întîmplătoare²².

Toate aceste fragmente, aparținînd unor vase mari, inclusiv fragmentul cărămiziu, sînt ornamentate prin lustruire, cu linii orizontale sau verticale, pe pereții vasului, uneori dublă linie în zigzag pe umăr și, frecvent în cazul buzeilor teșite orizontal, cu o linie în zigzag, între două caneluri fine sau, într-un singur caz, linii transversale (pl. IV, 2). Remarcăm prezența unor motive lustruite asemănătoare pe ceramica unora dintre așezările dacice amintite, dar, uneori împreună cu forme de vase asemănătoare și în așezările de epocă romană ale sud-estului Siovaciei²³. Aici, în unele cazuri, ceramica cenușie lustruită este asociată cu ceramică dacică lucrată cu mîna²⁴. Îndreptîndu-ne atenția spre *Pannonia* perioadei romane tîrzii, vom remarca abundența ceramicii cenușii fine, lucrată la roată și ornamentată prin lustruire dar, în același timp, lipsa analogiilor pentru vasele mari de la Ciumești²⁵.

O atenție aparte merită vasul amforoidal, parțial reconstituit (pl. IV, 1), cu o nervură pe gît, în dreptul tortilor, ornamentat prin lustruire, cu linii verticale, grupate pe gît în metope. Amforete cu două torți și o astfel de nervură pe gît, au fost descoperite la Medieșul Aurit, în zona cuptoarelor²⁶. Frapantă este asemănarea cu o amforă cu două torți descoperită în mediul aspectului cultural Militari-Chilia, la București-Străulești²⁷, considerîndu-se că a fost preluată o formă carpică.

Cele două oale din pastă cenușie fină (pl. II, 2, 3) se deosebesc doar prin înclinația pereților, cea mai mare imitînd profilul chiupurilor. Geografic, cele mai bune analogii le găsim tot la Medieșul Aurit²⁸ și Satu Mare²⁹, dar confecționat din pastă cărămizie acest tip de oală este destul de bine reprezentat și în ceramica Daciei romane³⁰. O formă asemănătoare găsim și în *Pannonia*, în perioada romană tîrzie, o foarte bună analogie, inclusiv linia în zigzag lustruită pe buză, existînd la Nógrádverőcze³¹. Forme asemănătoare există și în așezările de epocă romană din sud-estul Slovaciei³².

Ceramica roșie-cărămizie, uneori cu angobă portocalie, este de clară influență romană, formele, obișnuite în mediul provincial, îndreptățind aceeași apreciere³³.

²¹ Gh. Popilian, *op. cit.*, pl. XXXIV, 339; D. Popescu, în *Materiale*, III, 1956, p. 171, fig. 107, 7.

²² Exemplul la care trimitem, din așezarea de la Gellertberg—Tabán, este tot un vas cenușiu lucrat la roată și ornamentat prin lustruire (cf. K. Ottomány, *Fragen der spätromischen eingegliederten Keramik in Pannonien*, Budapesta, 1982, pl. III, 4).

²³ M. Lamiowá—Schmiedlová, în *SlovArch*, XVII, 2, 1969, p. 403—491.

²⁴ Idem, p. 442, fig. 24, 13—18.

²⁵ K. Ottomány, *op. cit.* În repertoriul tipologic al acestei ceramicii formele care ne interesează nu există.

²⁶ S. Dumitrașcu, T. Bader, *op. cit.*, pl. XII.

²⁷ Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 333, pl. CXVII, 1.

²⁸ S. Dumitrașcu, T. Bader, *op. cit.*, pl. IX.

²⁹ Gh. Lazin, *op. cit.*, pl. LXXXIII, 1 și XXIV, 1.

³⁰ N. Gudea, I. Uzum, în *Banatica*, II, 1973, p. 88, fig. 3, 1, 2; D. Popescu, *op. cit.*, p. 170, fig. 106, 6, 7; Gh. Popilian, *op. cit.*, pl. XXXIX, tipul 3 și 4; I. Glodariu, *Așezări dacice și daco-romane la Slimnic. Contribuții la continuitatea dacilor în Dacia romană*, București, 1981, p. 169, fig. 77, 20.

³¹ K. Ottomány, *op. cit.*, pl. XIV, 17.

³² M. Lamiowá—Schmiedlová, *op. cit.*, p. 423, fig. 12.

³³ De exemplu, analogii la *Potaissa* (cf. A. Cătinăș, în *Potaissa*, II, Turda, 1980, p. 95, fig. 9, p. 104, fig. 4.6) sau chiar în Oltenia romană (cf. Gh. Popilian, *op. cit.*, pl. XXXV, 354, 355, pl. XXXVI, 367, pl. LXIX, 848).

Castronul integral păstrat, din pastă fină, cărămizie, modelat puțin neglijent, ne îndreaptă, în ce privește analogiile, spre aceleași zone din N—V României. O formă identică, transpusă însă în pastă cenușie, există în complexul amintit deja, la Satu Mare³⁴. În plus, descoperiri identice (acest tip de castron aparține ceramicii provincial-romane) au fost făcute la Zalău (str. Horea) și Doh, jud. Sălaj³⁵, în așezări ale dacilor liberi (datele în secolele III—IV), din apropierea centrului de la *Porolissum*. La Doh, un astfel de castron, din pastă fină cenușie, este ornamentat cu motive punctate, ceea ce îl apropie și mai mult de *Porolissum*-ul roman, centru în care ceramica cenușie stampată se producea masiv³⁶.

Ceramica lucrată la roată, discutată mai sus, provine din nivelul plasat de autorii săpăturilor în secolul al III-lea e.n., mai bine evidențiat. Ceramica lucrată cu mîna a fost analizată împreună cu cea lucrată la roată (plasată de noi în secolele III—IV) deși, probabil, pe baza ei a fost datat acel nivel sesizat prin conturul unui bordei (secolele V—VI). Datorită stării fragmentare și cantității mici ceramica lucrată cu mîna este mai puțin semnificativă și rămîne sub semnul întrebării, datorită contextului nesigur din care provine.

Ceramica roșie-cărămizie, de tradiție provincial-romană, prezentă în cantitate destul de mare și, în special, cea acoperită cu o angobă portocalie, bine păstrată (ajunsă la Ciumești, probabil, ca import), considerăm a fi reprezentativă pentru secolul al III-lea e.n. îndeosebi. Amintim că într-una din gropile sesizate (probabil menajeră, groapa A) fragmentele ceramice cărămizii erau amestecate cu cele cenușii.

Încadrarea cronologică a ceramicii cenușii lustruite nu este dificilă, chiar dacă lipsesc alte categorii de material arheologic. Prin tehnica confecționării și arderii (inclusiv aspecte de amănunt), calitatea pastei, forme și statistica lor (în măsura în care la Ciumești o astfel de statistică rămîne valabilă) ceramica analizată de noi, practic, este identică cu cea de la Medieșul Aurit, datată în secolele III—IV³⁷. La fel de bune sînt analogiile cu ceramica descoperită în preajma celor două cuptoare de olărie de la Satu Mare, datate și ele în secolele III—IV³⁸. Cîteva aspecte particulare există însă la Ciumești. Se pare că aici ceramica ornamentată prin lustruire este mai bine reprezentată, ori la Medieșul Aurit s-a constatat că ceramica cenușie lustruită pare mai tîrzie și a fost plasată ca atare în prima jumătate a secolului al IV-lea e.n.³⁹. În așezarea dacică de la Arad-Ceala, datată pe baza unei monede din a doua jumătate a secolului al IV-lea e.n.⁴⁰, cea mai bine reprezentată este ceramica cenușie lustruită. Pe de altă parte, în al doilea nivel al așezării dacice de la Cicir, jud. Arad, plasat în secolele II—III, deși ceramica cenușie fină lucrată la roată este preponderentă, lipsesc motivele lustruite⁴¹. Revînd la Ciumești și ținînd cont de cele spuse mai sus, credem că plasarea ceramicii cenușii lustruite pe parcursul secolului al IV-lea e.n. îndeosebi, este argumentată.

Deși scopul nostru imediat nu l-a constituit atribuirea etnică a ceramicii analizate, incluzînd-o în contextul descoperirilor similare, o apreciere se impune

³⁴ Gh. Lazin, *op. cit.*, pl. LXXXIX.

³⁵ A. Matei, în *ActaMP*, IV, 1980, pl. XXVI, 1, pl. XI.

³⁶ N. Gudea, în *ActaMP*, IV, 1980, p. 105—145.

³⁷ S. Dumitrașcu, T. Bader, *op. cit.*, p. 49—50.

³⁸ Gh. Lazin, *op. cit.*, p. 138.

³⁹ S. Dumitrașcu, T. Bader, *op. cit.*, p. 35.

⁴⁰ I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 243.

⁴¹ Idem, p. 247.

de la sine. Ea apare în toate așezările atribuite dacilor care locuiau în secolele III—IV în vestul și nord-vestul României.

Demnă de remarcat este influența provincial-romană în ceramica acestora. Ceramica cenușie fină, ornamentată prin lustruire, constituie și ea un răspuns la această influență. Analizându-se ceramica romană târzie, lustruită, din *Pannonia*, s-a ajuns la concluzia că primii care o produc sînt provincialii, populațiile vecine preluînd-o și producînd-o în cele din urmă⁴². Prezența acestei ceramici în secolele III—IV în mediul dacilor liberi din vestul și nord-vestul României mai are și o altă semnificație, marcînd revenirea, sub impulsul unei „mode“ a vremii, la gusturi exprimate într-o perioadă anterioară, ceramica ornamentată prin lustruire fiind frecvent întilnită la dacii dinaintea cuceririi romane⁴³.

IOAN STANCIU

LA CÉRAMIQUE DU IIIe—IVe SIÈCLES DÉCOUVERTE À CIUMEȘTI, DÉP. DE SATU MARE

(Résumé)

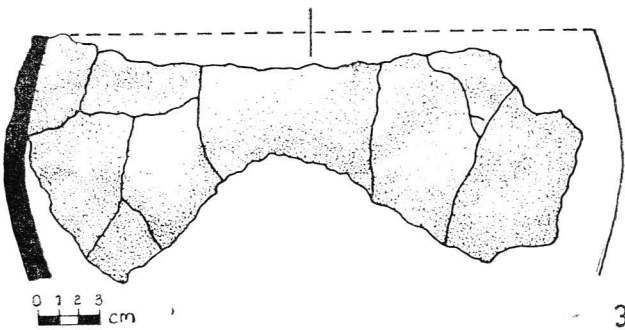
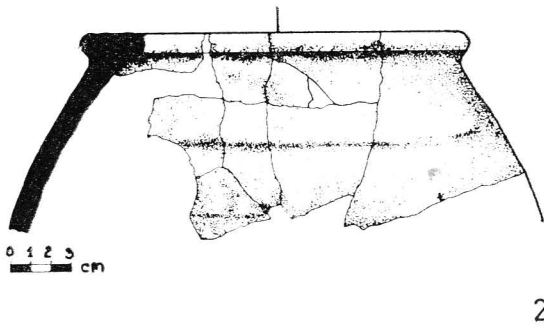
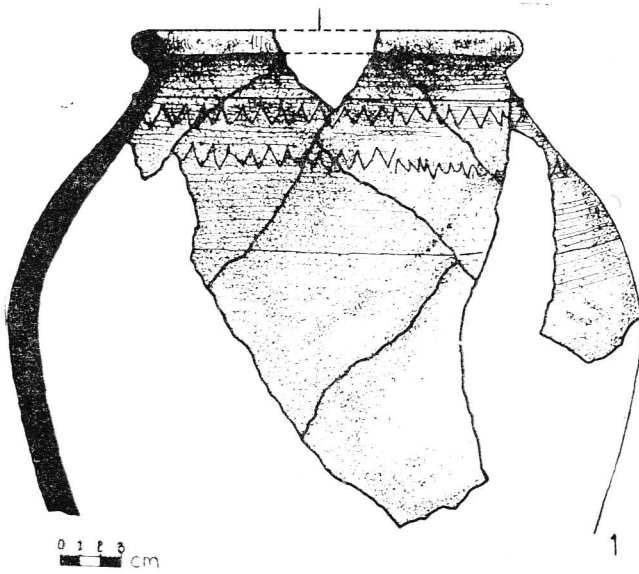
L'auteur analyse la céramique apparue dans l'un des niveaux qui ont superposé la connue nécropole celtique de Ciumești dép. de Satu Mare. Malheureusement, cette céramique ne peut pas être séparée, certainement, sur les complexes saisis à l'occasion des recherches.

La céramique grise travaillée au tour est prépondérante. La céramique avec la pâte ton de brique, de certaine tradition provinciale-romaine, est aussi bien représentée.

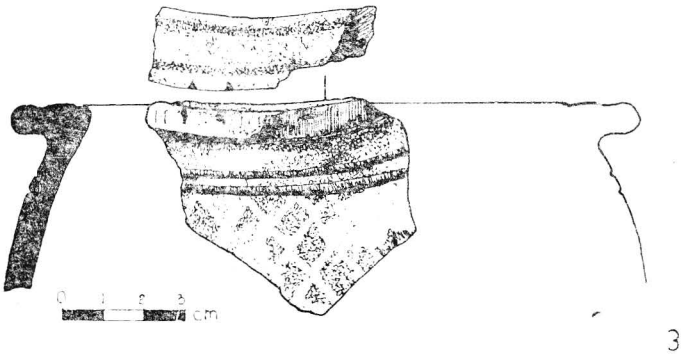
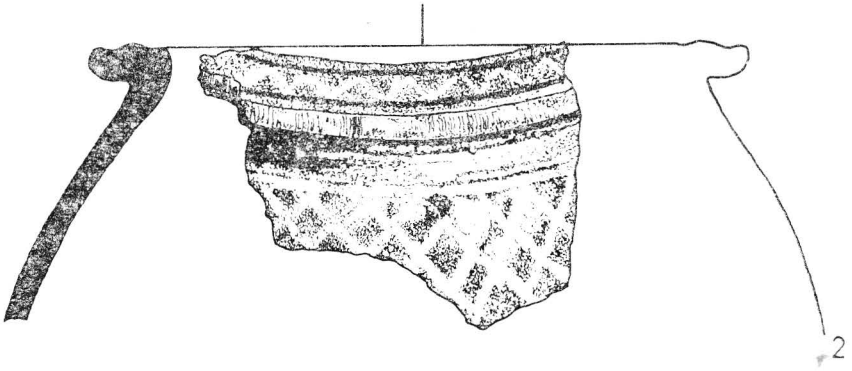
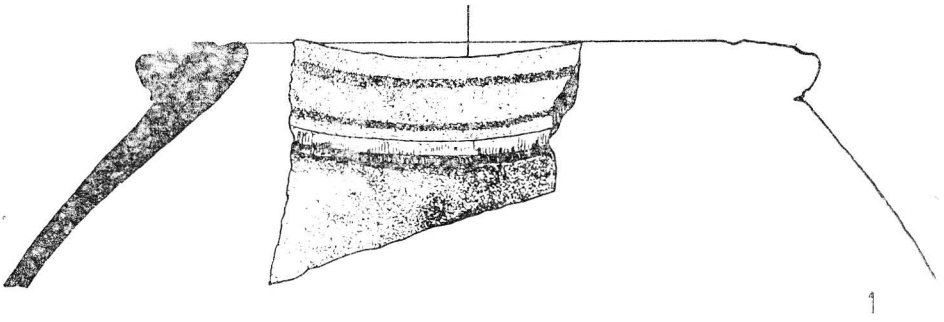
À base des analogies existantes, la céramique en discussion est datée aux IIIe—IVe siècles et attribuée aux Daces libres. On a discuté aussi quelques fragments travaillés à la main. Bien qu'il ne soit pas exclus qu'ils appartiennent au même niveau, comme la céramique ci-dessus présentée, leur datation reste sous le point d'interrogation dû aussi au contexte incertain d'où ils proviennent.

⁴² K. Ottomány, *op. cit.*, p. 114—116.

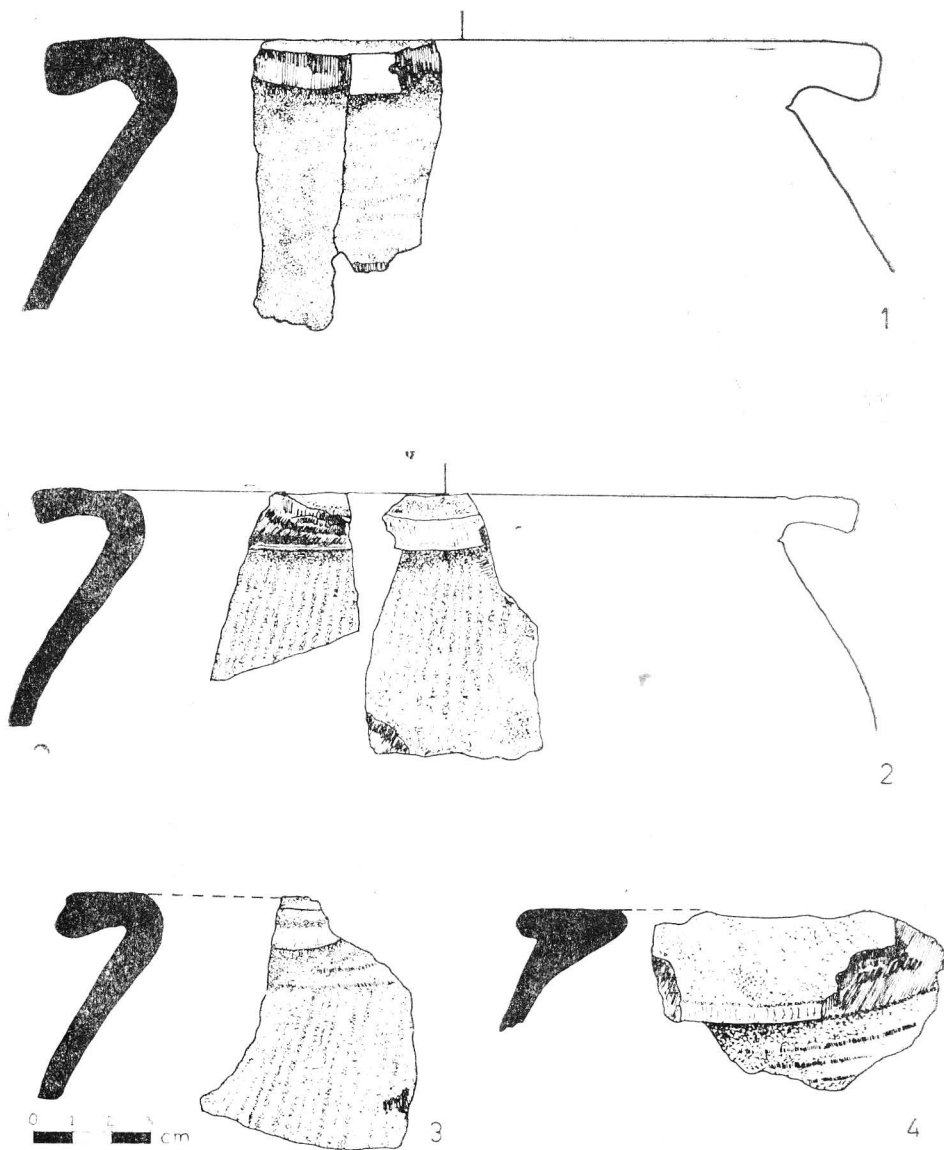
⁴³ I. H. Crișan, *Ziridava. Săpăturile de la „Sanțul Mare“ din anii 1960, 1961, 1962, 1964*, Arad, 1978, de exemplu, pl. 38, 2, 3, 5, pl. 39, 3, 12, 14, pl. 80, 4, 6, 7, 9, 10; D. Berciu, *op. cit.*, p. 184, pl. 8, 1, p. 191, pl. 15, 2, 4, 6. Ornamentul lustruit este cel mai des întilnit în cazul ceramicii carpice lucrată la roată (cf. Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 87).

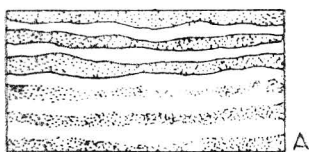
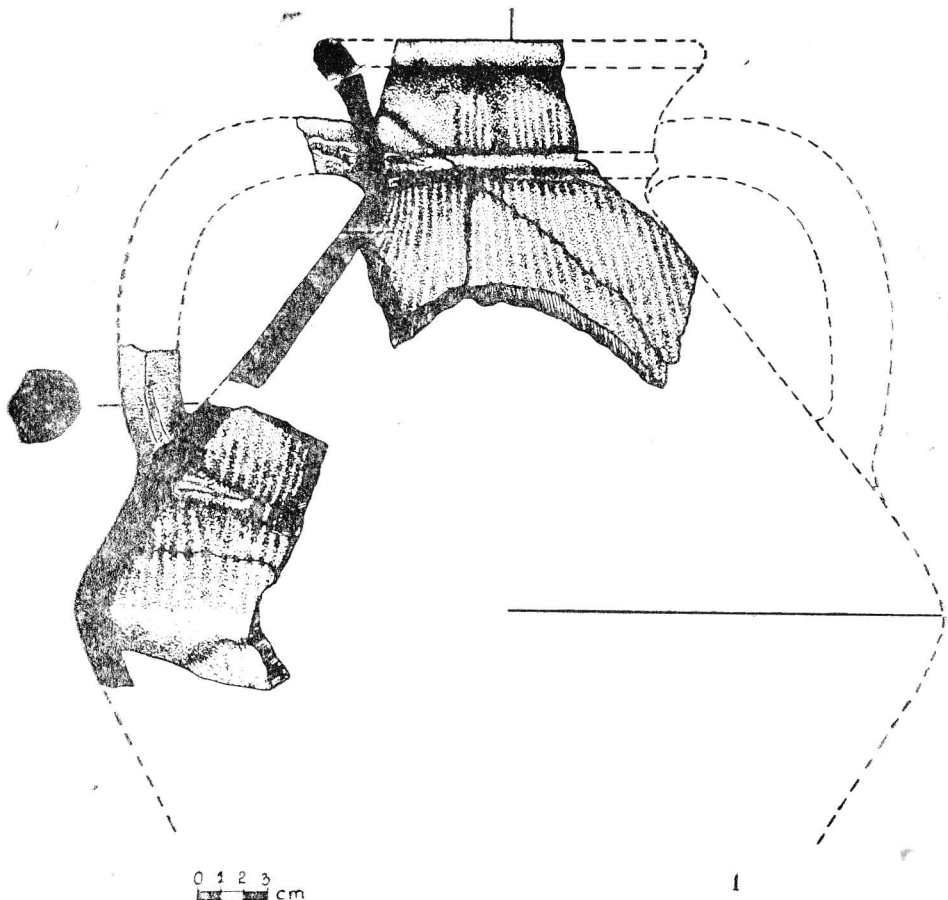
Pl. I. Ceramică cenușie lucrată la roată.

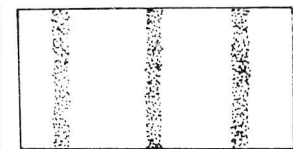
Pl. II. Ceramică lucrată la roată: cenușie (2, 3); roșie-cărmizie (1).

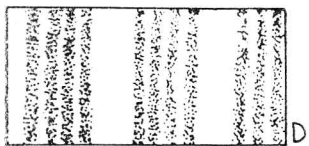
Pl. III. Ceramică lucrată la roată: cenușie (1, 2, 3); roșie-cărmăzică cu angobă cenușie (4)

A

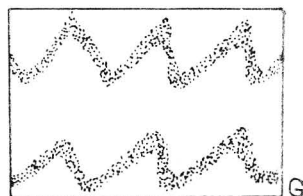
C

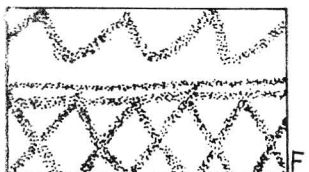
D

E

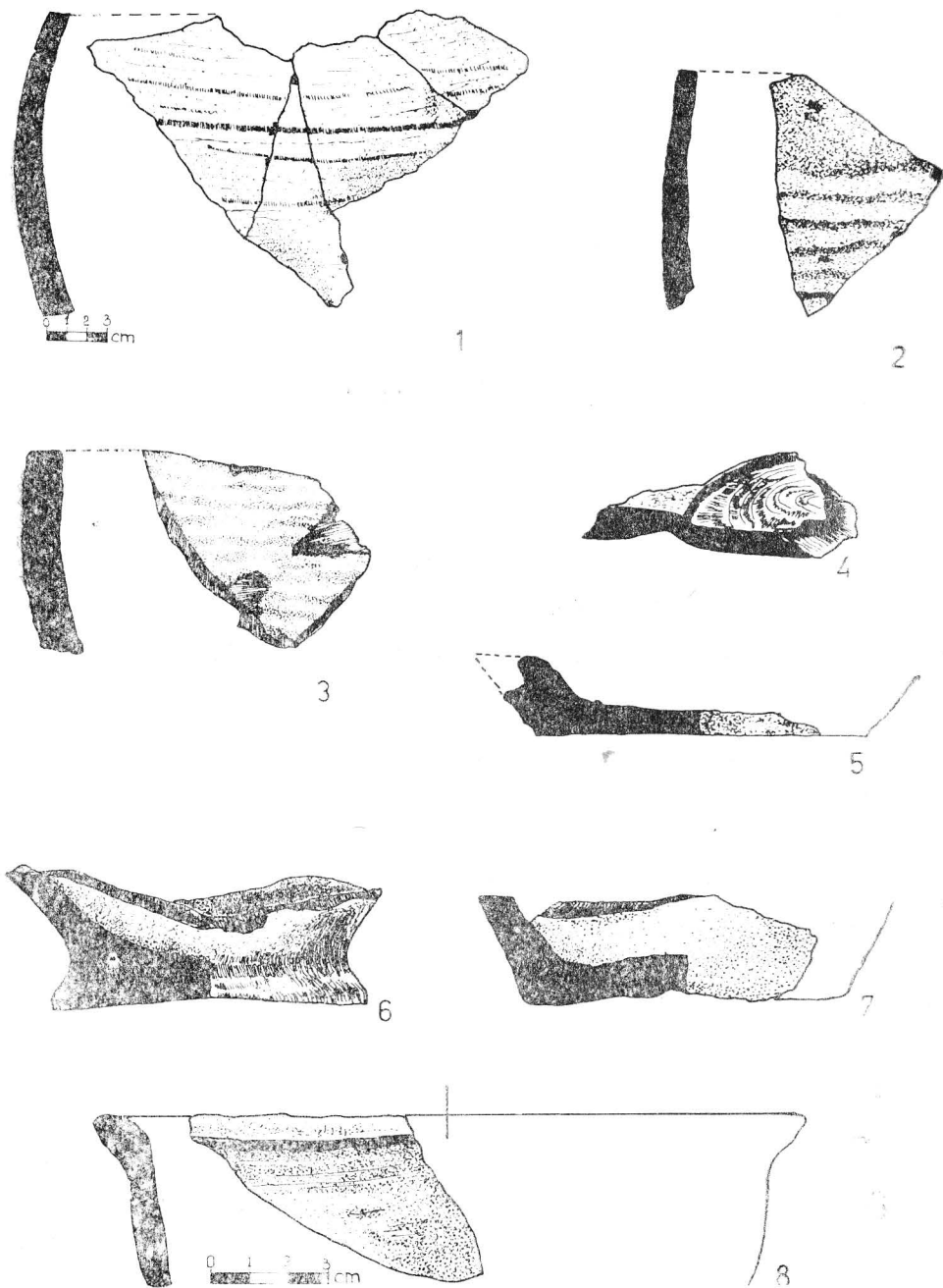
G

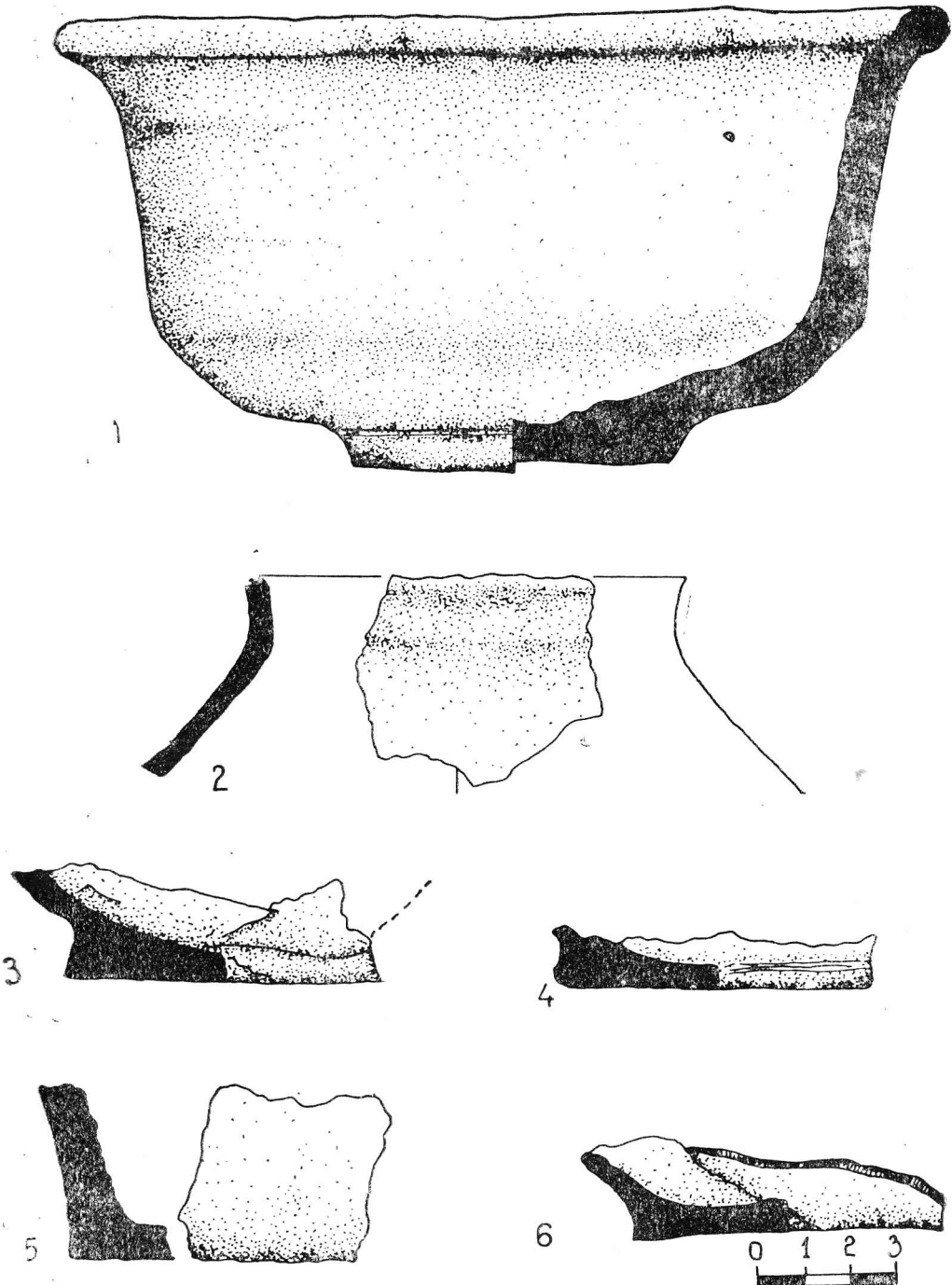
F

2

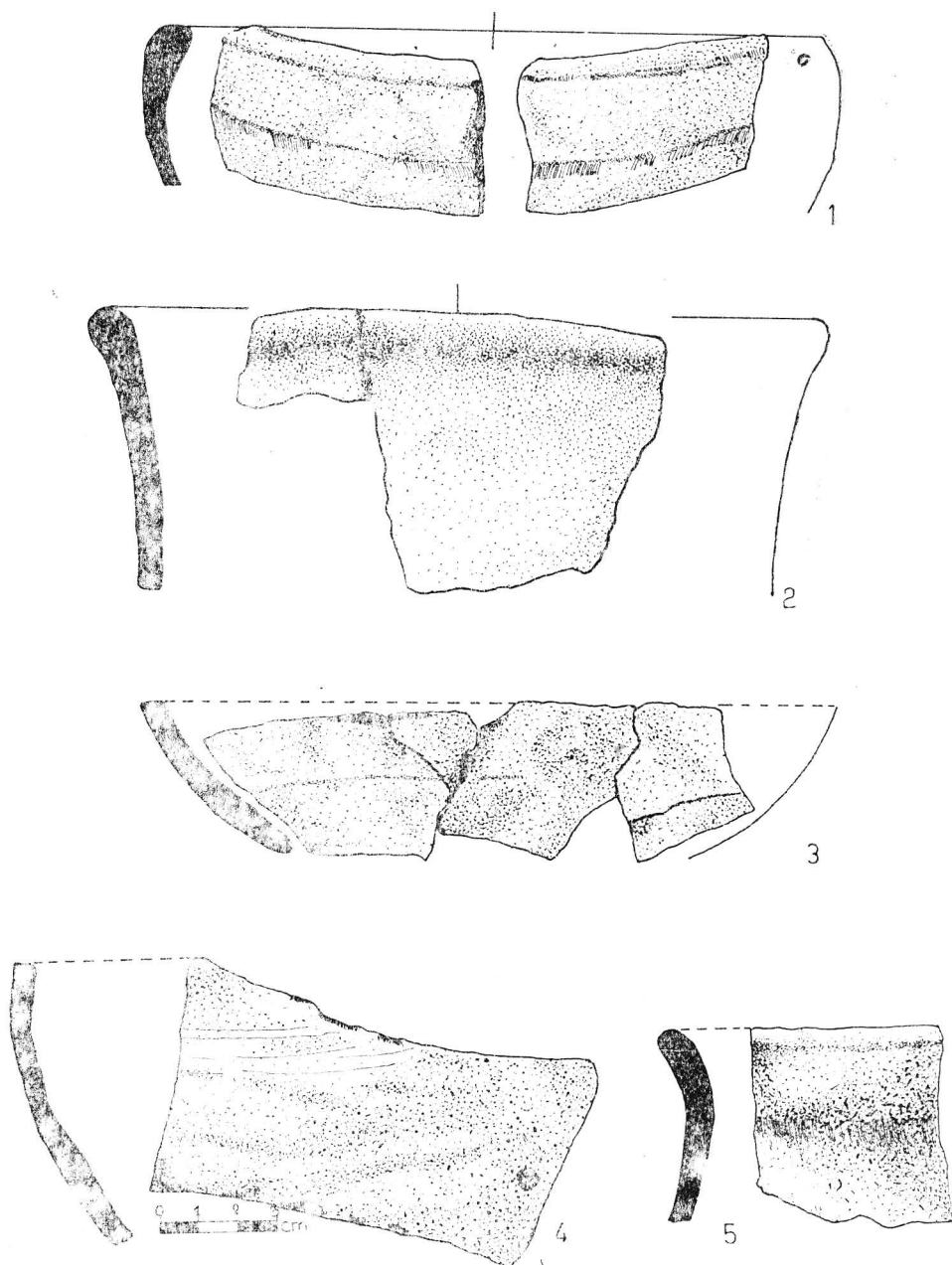
Pl. IV. Vas amforoidal, lucrat la roata din pasta cenusie (1); principalele motive lustruite (2).

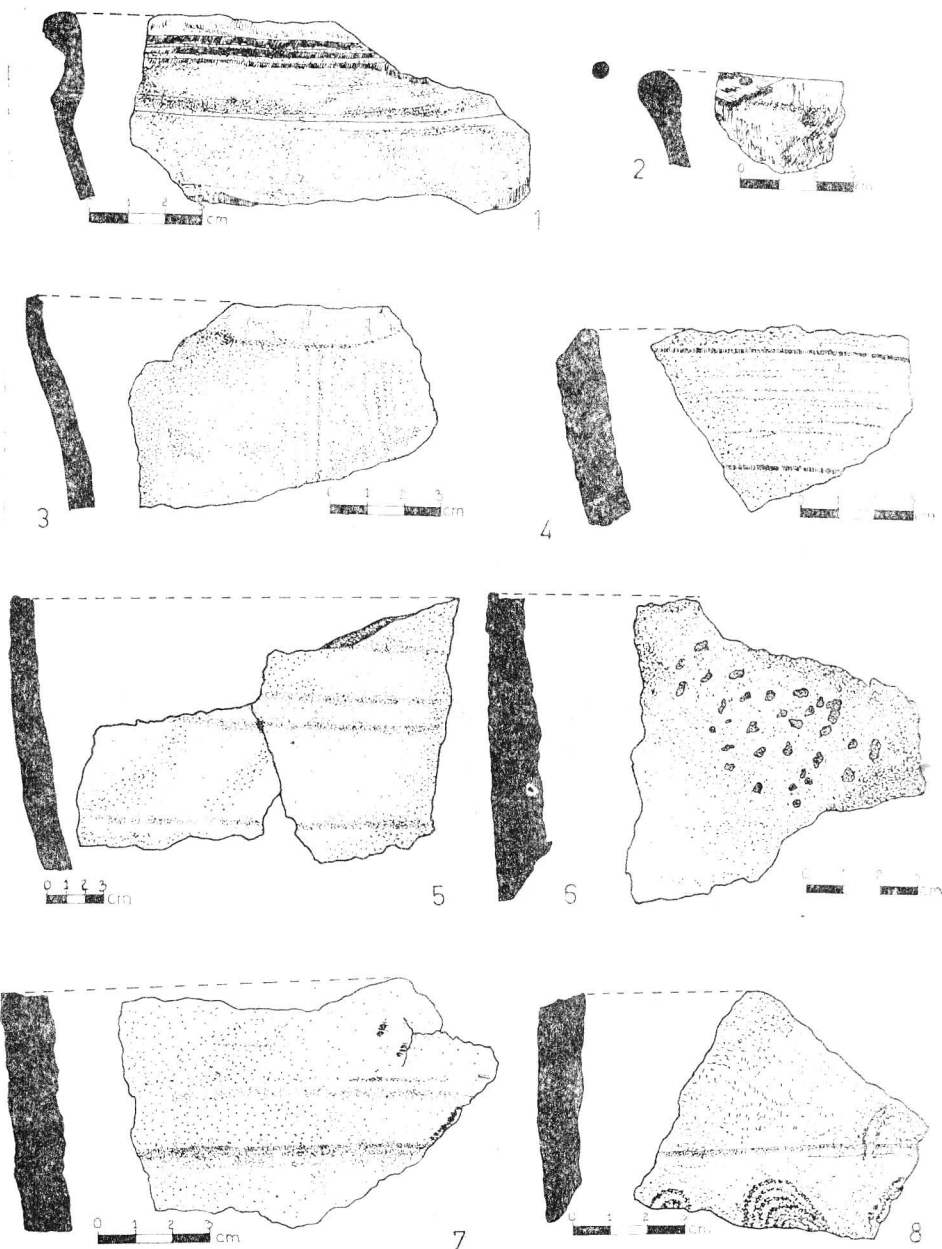
Pl. V. Ceramică lucrată la roată : cenușie (1, 2, 4, 5, 6, 7) ; roșie-cărmizie cu angobă cenușie (3).

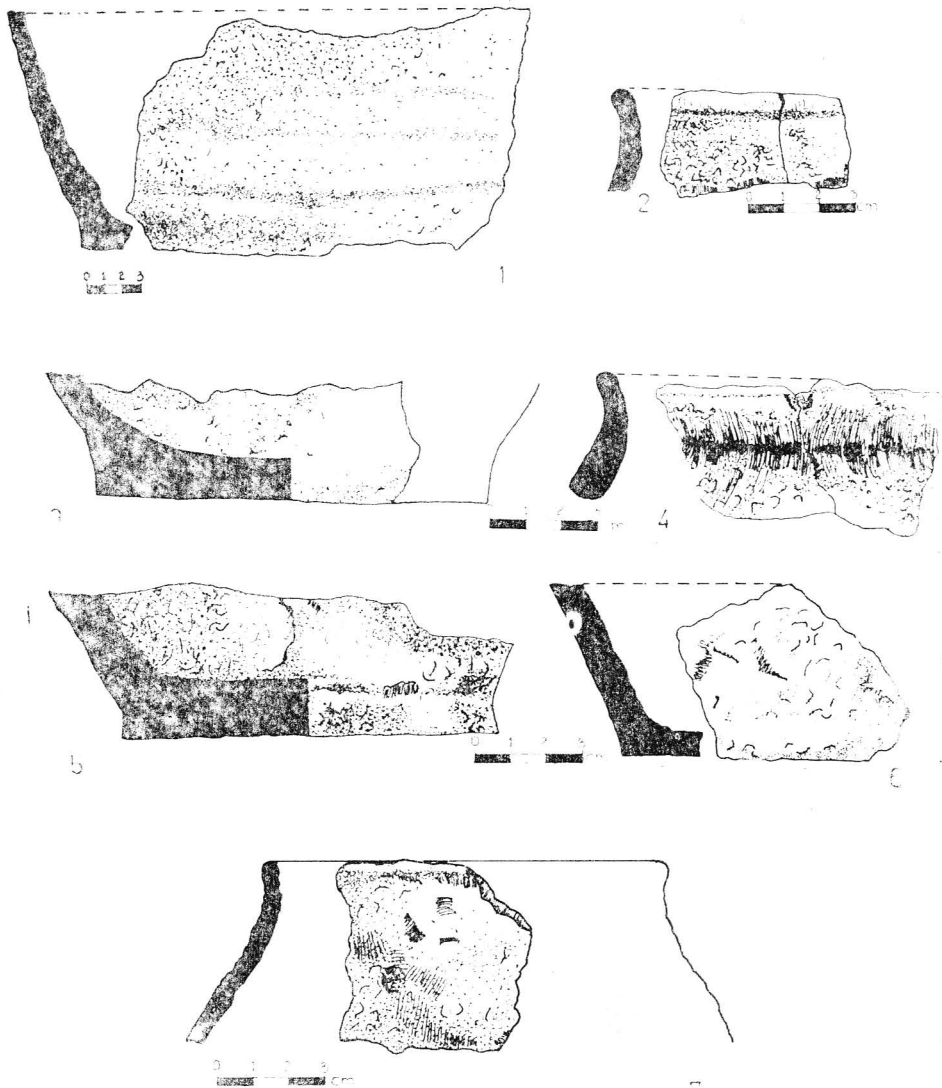
Pl. VI. Ceramică lucrată la roată: roșie-cărămizie (1, 2, 4, 6); cu miez cenușiu între două foite cărămizii (3, 5).

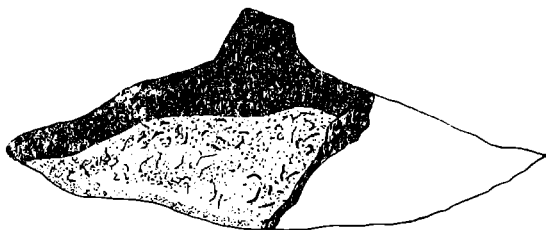
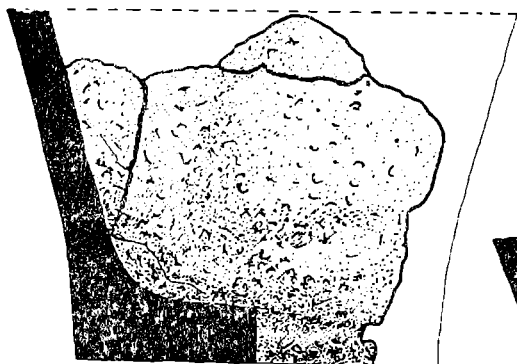
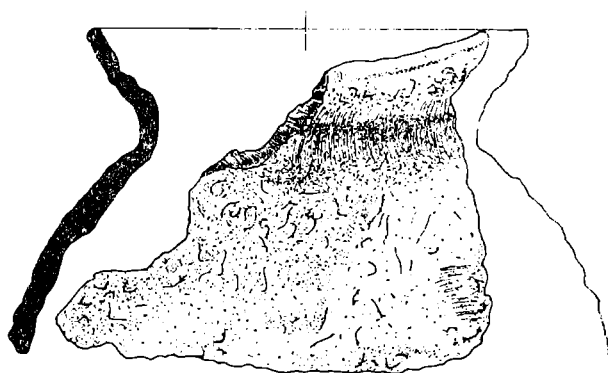
Pl. VII. Ceramică lucrată la roată: cu miez cenușiu între două foițe cărămizii (1, 4, 5);
roșie-cărămizie (2, 3).

Pl. VIII. Ceramică lucrată la roată: cenușie fină (1, 2, 3); cu pastă zgrunțuroasă (4, 5, 6, 7).

Pl. IX. Ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă (1, 3); ceramică lucrată cu mâna (2, 4, 5, 6, 7).

0 1 2 3
cm

4

Pl. X. Ceramică lucrată cu mâna.